

บทที่ 1

บทนำ

เหตุผลและความสำคัญของปัญหา

ทรัพยากรที่ให้บริการในห้องสมุดมีหลายประเภท สิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งซึ่งมีความสำคัญไม่น้อยกว่าทรัพยากรประเภทอื่น เพราะสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นเอกสารปฐมภูมิที่จัดพิมพ์โดยหน่วยราชการ หรือหน่วยราชการเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์ ให้ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การคิดค้นประดิษฐ์สิ่งใหม่ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการอ้างอิงเพื่อการสอนและการวิจัย เป็นเอกสารที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ต่อนักวิชาการสาขาต่าง ๆ เพราะสิ่งพิมพ์รัฐบาลจะครอบคลุมความรู้เกือบทุกสาขาวิชา ดังจะเห็นได้ว่าไม่มีห้องสมุดแห่งใดที่สามารถบริการผู้ใช้โดยปราศจากสิ่งพิมพ์รัฐบาล (Boyd 1949: 1 ; Hernon 1978: Vii ; จารุวรรณ สินธุโสภณ 2526: 62)

ถึงแม้ว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาลจะเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อห้องสมุดเป็นอย่างมาก แต่ก็เป็นที่ทราบกันดีว่าห้องสมุดมักประสบปัญหาหลายประการในการพยายามรวบรวม สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ผลิตออกมาแต่ละปีปริมาณมาก บรรณารักษ์ไม่ทราบว่าจัดหาจากหน่วยงานใดบ้าง (วรรณ วิชราชกุล 2512: 158) ไม่มีหน่วยงานกลางในการจัดพิมพ์หรือเผยแพร่ สิ่งพิมพ์รัฐบาล (Chirawan Bhakdibutr 1979: 6050-A) ชาติศูนย์กลางที่รวบรวม บรรณานุกรมของเอกสารเหล่านี้ การเข้าถึงจึงเป็นไปได้ยาก (เศรษฐพร คูศรีพิทักษ์ 2510 : 114 และ จารุวรรณ สินธุโสภณ 2526: 61) นอกจากนี้งานวิจัยอีกหลายเรื่องยังศึกษาพบว่า การใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลยังอยู่ในระดับต่ำ ทั้งห้องสมุดและผู้ใช้ต่างก็ประสบปัญหาเกี่ยวกับ สิ่งพิมพ์รัฐบาลด้วยกันทั้งสองฝ่าย

สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่เผยแพร่จากมหาวิทยาลัย จึงเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งซึ่งจะช่วยแบ่งเบาปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล เพราะสิ่งพิมพ์ดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นผลงานการวิจัย รายงานการประชุม-สัมมนา หรือความก้าวหน้าทางวิชาการใหม่ ๆ อันจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้า พัชรี ชัยพินิจขจร (2532) ได้ศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลจากผลงานของคณาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ พบว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่มีการใช้ส่วนใหญ่ เป็นสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่โดยมหาวิทยาลัยในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย แนวความคิดในการพยายามรวบรวมสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่โดยมหาวิทยาลัยให้เป็นสัดส่วน โดยมอบหมายให้หอสมุดกลางเป็นแหล่งรวบรวม นับว่าเป็นแนวทางที่ดีสำหรับห้องสมุดต่าง ๆ โดยเฉพาะห้องสมุดมหาวิทยาลัย ซึ่งควร เริ่มรวบรวมสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่จากสถาบันของตนให้สมบูรณ์ควบคู่ไปกับการรวบรวมสิ่งพิมพ์ประเภทอื่น ๆ เนื่องจากห้องสมุดในระดับมหาวิทยาลัยต้องให้บริการทางวิชาการแก่ผู้ใช้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนิสิต นักศึกษา นักวิชาการ และคณาจารย์ ภายในมหาวิทยาลัยนั้น ๆ ผู้ใช้ห้องสมุดเหล่านี้เป็นผู้ที่ต้องการศึกษาค้นคว้าประกอบการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญ สิ่งพิมพ์ที่ให้บริการจึงต้องเน้นสิ่งพิมพ์ทางวิชาการเป็นหลัก สิ่งพิมพ์ของมหาวิทยาลัยจะเป็นส่วนหนึ่งที่สนองความต้องการให้แก่บุคลากรเหล่านี้ได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานของรัฐบาลในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ทำหน้าที่ให้การศึกษาวิจัยและบริการทางวิชาการแก่สังคม ประกอบไปด้วยคณะวิชาต่าง ๆ 17 คณะ มีจำนวนภาควิชา 131 ภาควิชา และมีหน่วยงานอื่น ๆ ในสังกัดอีกกว่า 50 หน่วยงาน (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักงานอธิการบดี ฝ่ายวางแผนและพัฒนา 2534 7-31) ในแต่ละปีคณะวิชาและหน่วยงานเหล่านี้ได้ผลิตผลงานอันมีคุณค่าออกไปเป็นจำนวนมาก ส่วนหนึ่งของผลงานดังกล่าวได้เผยแพร่ในลักษณะที่เป็นสิ่งพิมพ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรทางวิชาการอันทรงคุณค่าต่อจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพราะเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการผลิตผลงานของคณาจารย์และนักวิชาการอื่น ๆ ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และในขณะเดียวกันก็เป็นทรัพยากรประเภทหนึ่ง ที่จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาค้นคว้าในห้องสมุด

หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นหน่วยงานให้บริการทางการศึกษา ที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดหาทรัพยากรห้องสมุดเพื่อสนองความต้องการของคณาจารย์

บุคลากร และนิสิตในมหาวิทยาลัยทุกสาขาวิชา (การจัดการทรัพยากรห้องสมุดของหอสมุดกลาง 2525: 3) และเนื่องจากนโยบายของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ต้องการรวบรวมผลงานของบุคลากรในสังกัดให้ดำรงอยู่กับสถาบันต่อไป หอสมุดกลางจึงได้พยายามรวบรวมสิ่งพิมพ์จุฬาฯ จัดเก็บไว้เป็นพิเศษ เพื่อให้เป็นศูนย์รวมผลงานทางวิชาการของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และเพื่อประกาศเกียรติคุณของผู้ผลิตผลงาน โดยใช้ชื่อกลุ่มของสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมไว้ว่า "สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" (หอสมุดกลางกับการเก็บรวบรวมผลงานของชาวจุฬาฯ 2531 13) การเก็บรวบรวมสิ่งพิมพ์จุฬาฯ ได้รวบรวม สิ่งพิมพ์ทุกชนิดที่เผยแพร่โดยหน่วยงานสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสิ่งพิมพ์ที่เป็นผลงานของคณาจารย์และข้าราชการจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ครอบคลุมถึงสิ่งพิมพ์ที่เป็นตำรา งานวิจัย หลักสูตร รายงานผลงาน รายงานการประชุม วารสารรายชื่อต่าง ๆ ที่จัดพิมพ์โดยหน่วยงานของจุฬาฯ หนังสืออนุสรณ์ เอกสารสัมมนา และจุลสาร (สิ่งพิมพ์พิเศษ: ฝ่ายงานหนึ่งของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ 2526: 26)

การจัดรวบรวมสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไว้เป็นสิ่งพิมพ์พิเศษ ตามที่หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ ได้วางแผนวางไว้แล้วนั้น เท่าที่ผ่านมาเป็นเวลาหลายปียังไม่มีการศึกษา การดำเนินงานและการใช้สิ่งพิมพ์ประเภทนี้ไม่ว่าในด้านใด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาระบบการดำเนินงานสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ ในด้านการจัดการ จัดหมวดหมู่และจัดทำคู่มือช่วยค้น และการจัดเก็บและให้บริการ นอกจากนี้ยังต้องการ ศึกษาผู้ใช้บริการสิ่งพิมพ์ดังกล่าว เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานที่มีต่อผู้ใช้ และเพื่อศึกษา ถึงวัตถุประสงค์ที่ผู้ใช้ต้องการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาฯ ว่าต้องการใช้เพื่อค้นคว้าเรื่องทั่ว ๆ ไปหรือ เพียงแต่ต้องการค้นเรื่องเกี่ยวกับสถาบันเท่านั้น ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ และห้องสมุดแห่งอื่น ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานรวบรวม สิ่งพิมพ์ของสถาบันที่ห้องสมุดสังกัดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการดำเนินงานสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของหอสมุดกลาง สถาบัน

วิทยบริการ ในด้านการจัดหา การจัดหมวดหมู่และจัดทำคู่มือช่วยค้น และการจัดเก็บและให้บริการ

2. ศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของผู้ใช้หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ ในด้านวัตถุประสงค์ในการใช้ ความถี่ในการใช้ วิธีการเข้าถึง รูปแบบของสิ่งพิมพ์ เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ อายุของสิ่งพิมพ์ที่ใช้ ความคิดเห็นของผู้ใช้ต่อความสำคัญและประโยชน์ของสิ่งพิมพ์จุฬาฯ และปัญหาในการใช้

สมมติฐาน

1. ปัญหาในการดำเนินงานสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คือการติดตามและจัดหาสิ่งพิมพ์ที่มีการเผยแพร่
2. ผู้ใช้ต้องการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อค้นคว้าเรื่องเกี่ยวกับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. ผู้ใช้ใช้สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยรูปแบบวารสารมากกว่ารูปแบบอื่น
4. สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่มีการใช้สูง เป็นสิ่งพิมพ์ที่จัดพิมพ์ไม่เกิน 5 ปีที่ผ่านมา
5. ผู้ใช้ค้นหาสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยใช้คู่มือช่วยค้นที่หอสมุดกลางจัดทำไว้ให้บริการ เช่น บัตรรายการ บัตรบรรณานุกรม

ตัวแปรของการวิจัย

จากสมมติฐานข้างต้น ตัวแปรตามของการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ วัตถุประสงค์ในการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาฯ ความถี่ในการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาฯ วิธีการเข้าถึงสิ่งพิมพ์จุฬาฯ รูปแบบของสิ่งพิมพ์จุฬาฯ เนื้อหาของสิ่งพิมพ์จุฬาฯ และอายุของสิ่งพิมพ์จุฬาฯ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่จัดเก็บไว้ในหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวม 6 รูปแบบ ได้แก่ หนังสือ หนังสืออนุสรณ์ วารสาร จุลสาร เอกสารโครงการ และเอกสารสัมมนา-ประชุม

2. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ ที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินงานสิ่งพิมพ์จุฬาฯ ผู้มาใช้บริการสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสิ่งพิมพ์จุฬาฯ ที่มีการใช้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน การวิจัยคือ ตั้งแต่วันที่ 1 สิงหาคม - 31 ตุลาคม พ.ศ. 2533

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงานสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จากเอกสารและการใช้แบบสัมภาษณ์ตามคำถามที่กำหนด โดยสัมภาษณ์บรรณารักษ์ 5 ฝ่ายงาน ได้แก่ ฝ่ายพัฒนาทรัพยากร ฝ่ายวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการภาษาไทย ฝ่ายวิเคราะห์เลขหมู่และทำบัตรรายการภาษาต่างประเทศ ฝ่ายสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง และฝ่ายบริการ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จำนวน 8 คน

2. สร้างแบบสำรวจ/วิเคราะห์สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่มีการใช้ในช่วงระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน การวิจัย และสร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาฯ เพื่อนำไปแจกแก่ผู้มาใช้บริการสิ่งพิมพ์จุฬาฯ ที่บริเวณชั้น 2 ฝ่ายบริการสิ่งพิมพ์พิเศษ หอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ กำหนดแจกแบบสอบถามในวัน-เวลาทำการของวันที่เปิดให้บริการ คือ วันจันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่เวลา 8.00 น. - 21.00 น. และวันเสาร์ ตั้งแต่เวลา 9.00 น. -

16.00 น. เป็นเวลา 3 เดือน

3. นำเสนอและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบเก็บข้อมูลเกี่ยวกับเอกสาร โดยหาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. รายงานผลการวิจัย อภิปราย และเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการดำเนินงานและการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเก็บเอกสารประเภทนี้แก่ห้องสมุดแห่งอื่น

2. ผลการวิจัยจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงาน สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้หอสมุดกลาง ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมสิ่งพิมพ์ของหน่วยงานต่าง ๆ ภายในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สามารถอำนวยความสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าแก่บุคลากรของจุฬาฯและผู้ใช้ทั่วไป

คำอธิบายศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หมายถึง สิ่งพิมพ์ที่ให้บริการ เป็นสิ่งพิมพ์พิเศษประเภทหนึ่งในหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ที่เขียนหรือจัดทำโดยคณาจารย์ บุคลากร หรือหน่วยงานสังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รวมทั้งสิ่งพิมพ์ที่หน่วยงานอื่นเป็นผู้จัดพิมพ์แต่มีบุคลากรของจุฬาฯเป็นผู้แต่งร่วม

รูปแบบ หมายถึง ลักษณะของสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งหอสมุดกลาง สถาบัน
วิทยบริการใช้แบ่งสิ่งพิมพ์จุฬาฯเพื่อใช้ในการดำเนินงาน แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ

1. หนังสือ คือ สิ่งพิมพ์ที่เรียบเรียงอย่างมีระบบ เข้าปก เย็บเล่มเรียบร้อย มี
สารบัญแบ่งหมวดหมู่เนื้อหาอย่างชัดเจน ใช้อักษรตัวพิมพ์ และมีการเผยแพร่ แยกเป็นหนังสือ
ภาษาไทยและหนังสือภาษาต่างประเทศ
2. หนังสืออนุสรณ์ คือ หนังสือซึ่งพิมพ์เป็นที่ระลึกเนื่องในโอกาสจบการศึกษา ของ
บัณฑิตคณะต่าง ๆ รวมทั้งผู้จบการศึกษาจากบัณฑิตวิทยาลัย
3. วารสาร คือ สิ่งพิมพ์ที่มีกำหนดการพิมพ์เผยแพร่ที่แน่นอนหรือค่อนข้างแน่นอน
4. จุลสาร คือ สิ่งพิมพ์ที่กล่าวถึงเรื่องใดเรื่องหนึ่งจบสมบูรณ์ในตัวเล่ม ความยาว
ไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นปกกระดาษไม่เข้าสันหรือใช้ลวดเย็บ
5. เอกสารโครงการ คือ รายงานการวิจัยของนิสิตระดับปริญญาตรีในคณะต่าง ๆ
ที่ได้รับการสนับสนุนโครงการวิจัยจากฝ่ายวิจัย สำนักงานอธิการบดี
6. เอกสารสัมมนา-ประชุม คือ เอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบการสัมมนาหรือการ
ประชุม และรายงานสรุปผลการสัมมนา-ประชุมนั้น ๆ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "เอกสารเพิ่ม"

เนื้อหาของสิ่งพิมพ์ หมายถึง การจำแนกสิ่งพิมพ์จุฬาฯที่มีการใช้ ในช่วงระยะเวลาที่
กำหนดไว้ในการวิจัยออกเป็นหมวดหมู่ตามระบบทศนิยมดิวอี้ (Dewey Decimal Classifica-
tion) ซึ่งเป็นหมวดหมู่ที่ใช้สำหรับหนังสือทั่วไปในหอสมุดกลาง สถาบันวิทยบริการ โดยแบ่ง
เป็นหมวดใหญ่ดังนี้

- หมวด 000 ได้แก่ ความรู้ทั่วไป
- หมวด 100 ได้แก่ ปรัชญา
- หมวด 200 ได้แก่ ศาสนา
- หมวด 300 ได้แก่ สังคมศาสตร์
- หมวด 400 ได้แก่ ภาษาศาสตร์
- หมวด 500 ได้แก่ วิทยาศาสตร์บริสุทธิ์
- หมวด 600 ได้แก่ วิทยาศาสตร์ประยุกต์

- หมวด 700 ได้แก่ ศิลปกรรมและการบันเทิง
- หมวด 800 ได้แก่ วรรณกรรม
- หมวด 900 ได้แก่ ภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์

อายุของสิ่งพิมพ์ หมายถึง ปีที่พิมพ์ของสิ่งพิมพ์จุฬาฯ โดยใช้ปีที่พิมพ์ที่ปรากฏในตัวเล่มสิ่งพิมพ์จุฬาฯ แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วง 0-5 ปี (คือจัดพิมพ์ในปี พ.ศ. 2528 ถึง พ.ศ. 2533) ช่วง 6 ปีขึ้นไป (คือจัดพิมพ์ตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2527) และสิ่งพิมพ์จุฬาฯที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไม่ปรากฏว่ามีงานวิจัยเรื่องใดที่ศึกษาโดยตรงเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์จุฬาฯ มีแต่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุด อย่างไรก็ตามสิ่งพิมพ์จุฬาฯส่วนหนึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ที่เผยแพร่โดยคณะ/สถาบัน/โครงการที่สังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งถือว่าสิ่งพิมพ์จุฬาฯในส่วนนี้เป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาล จึงขอนำเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวกับสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้ในส่วนนี้ด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและสิ่งพิมพ์รัฐบาล สามารถแบ่งได้ดังนี้

1. งานวิจัยที่ศึกษาสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ทรัพยากรห้องสมุด
2. งานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล
3. งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล

งานวิจัยที่ศึกษาสิ่งพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ทรัพยากรห้องสมุด

งานวิจัยเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์จุฬาฯ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุด ได้แก่งานวิจัยของ ฌีนา สวัสดิ์สรรพ (2522) ซึ่งศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดประกอบการสอนของคณาจารย์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประจำปีการศึกษา 2520 จำนวน 388 คน ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งพิมพ์จุฬาฯสรุปได้ว่า คณาจารย์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยร้อยละ 37.63 ใช้สิ่งพิมพ์จุฬาฯ คณาจารย์สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ใช้สิ่งพิมพ์จุฬาฯ เพื่อประกอบการสอนในระดับน้อย ส่วนคณาจารย์สาขาวิทยาศาสตร์ใช้ในระดับน้อยมาก และคณาจารย์ทุกสาขามีความเห็นว่างานวิจัยเกี่ยวกับสิ่งพิมพ์จุฬาฯที่ให้บริการในห้องสมุดต่าง ๆ มีอยู่ในระดับน้อย สำหรับปัญหาการใช้สิ่งพิมพ์จุฬาฯคณาจารย์จำนวนสูงสุด(ร้อยละ 28.08) ประสบปัญหาไม่มีคู่มือช่วยค้นหาเรื่องที่ต้องการ รองลงมาประสบปัญหาสิ่งพิมพ์จุฬาฯจัดเก็บไม่เป็นระเบียบ ยากแก่การค้นหา(ร้อยละ 18.49) และสิ่งพิมพ์จุฬาฯเก่า ล้าสมัย รวมทั้งห้องสมุดไม่ให้ยืมออก(ร้อยละ 13.01)

งานวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล

ในประเทศไทย วรณี วัชรารักษ์กุล (2512) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลของไทย โดยศึกษาด้าน การจัดพิมพ์ การเผยแพร่ การจัดเก็บ และการจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลของไทยและต่างประเทศ พบว่า บรรณารักษ์ประสบปัญหาในการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล เนื่องจากไม่ทราบว่าส่วนราชการใดจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์อะไรเพื่อเผยแพร่บ้าง และได้เสนอแนะวิธีการจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาล โดยเทียบเคียงกับระบบวิธีการจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลต่างประเทศที่ได้มีการจัดระบบไว้แล้วเป็นอย่างดี เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางจัดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทย

วันนี โกวาทงกูร (2522) ได้ศึกษาการดำเนินงานจัดเก็บและจัดทำคู่มือช่วยค้นหาเอกสารซึ่งจัดพิมพ์โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์ประยุกต์แห่งประเทศไทย ที่ปฏิบัติอยู่ในสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

กองสนเทศวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และศูนย์บริการเอกสารการวิจัยแห่งประเทศไทย ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ห้องสมุดทั้ง 3 แห่ง ใช้วิธีจัดเก็บเอกสารเหล่านั้นแยกไว้โดยเฉพาะเป็นบางส่วน และจัดเก็บรวมกับหนังสือทั่วไปเป็นบางส่วน สำหรับคู่มือช่วยค้นของห้องสมุดทั้ง 3 แห่ง ได้แก่ บัตรรายการ บัตรบรรณานุกรม บัตรบรรณานุกรมมาตรฐาน(Standard) บรรณานุกรมในลักษณะรูปเล่ม บัตรทะเบียนของเอกสารประเภทต่าง ๆ และการใช้แฟ้มข้อมูล เทคนิคจากคอมพิวเตอร์

พรสุข พงศ์วิมลศักดิ์ (2531) ได้ศึกษาผลกระทบจากการดำเนินงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยศึกษาจากบรรณารักษ์และผู้ใช้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาล ในส่วนของบรรณารักษ์พบว่า บรรณารักษ์ไม่ทราบว่ามีการจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์อะไรบ้าง เนื่องจากไม่มีการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานผู้ผลิต และในส่วนของผู้ใช้พบว่า ระบบการจัดหมวดหมู่สิ่งพิมพ์รัฐบาลของสำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยรามคำแหง ต่างจากหมวดหมู่ของสิ่งพิมพ์ทั่วไปทำให้ผู้ใช้สับสน แต่ในขณะที่เดียวกันผู้ใช้เห็นว่าการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลแยกเป็นสัดส่วน ทำให้สะดวกในการใช้ สำหรับปัญหาที่พบได้แก่ ไม่มีแผนผังอธิบายวิธีการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาล สิ่งพิมพ์รัฐบาลเก่า ล้าสมัย สำนักหอสมุดไม่จัดทำรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลใหม่แจ้งให้ทราบ และไม่มีสิ่งพิมพ์รัฐบาลชื่อเรื่องที่ต้องการ

สำหรับงานวิจัยในต่างประเทศ คาร์ดเวล (Caldwell 1961: 30-34) ได้สำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลในห้องสมุด 23 แห่ง ของ The Association of Research Libraries ซึ่งเป็นห้องสมุดที่มีระบบจัดเก็บเอกสารสำหรับการวิจัยเป็นอย่างดี การสำรวจนี้ทำในปี ค.ศ. 1958 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาพัฒนาระบบการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ The University of Kansas Library ผลการสำรวจพบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75) จัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลแยกจากสิ่งพิมพ์ทั่วไป บรรณารักษ์ที่ดูแลห้องสิ่งพิมพ์รัฐบาลเห็นด้วยและพึงพอใจกับการจัดแยกสิ่งพิมพ์รัฐบาลไว้โดยเฉพาะ นอกจากนี้บรรณารักษ์ส่วนใหญ่ยังเสนอให้มีการจัดแยกดำเนินการสิ่งพิมพ์รัฐบาลกลุ่มอื่น ๆ อีก เช่น สิ่งพิมพ์รัฐบาลท้องถิ่น(State and Local Document) สิ่งพิมพ์ขององค์การสหประชาชาติ(United Nations Document) และสิ่งพิมพ์รัฐบาลของประเทศอื่น(Foreign Documents)

โคเป (Cope 1985: 2-19) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดดำเนินงานจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลของประเทศออสเตรเลีย โดยศึกษาจากห้องสมุดมหาวิทยาลัย 19 แห่ง พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่มีนโยบายที่กำหนดไว้อย่างแน่นอนในการจัดหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล สิ่งพิมพ์รัฐบาลส่วนใหญ่จัดแยกไว้โดยเฉพาะ แต่มีสิ่งพิมพ์จำนวนหนึ่งที่จัดเก็บไว้เป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลและจัดรวมไว้กับหนังสือทั่วไป เพราะไม่สามารถตัดสินใจได้ว่าเป็นสิ่งพิมพ์รัฐบาลหรือสิ่งพิมพ์ทั่วไป บรรณารักษ์ที่รับผิดชอบงานสิ่งพิมพ์รัฐบาล ส่วนใหญ่ต้องทำงานในแผนกอื่น ๆ ของห้องสมุดด้วย สำหรับความคิดเห็นของบรรณารักษ์ที่มีต่อสิ่งพิมพ์รัฐบาล เห็นว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญมากต่อการค้นคว้าวิจัย แต่ยังคงขาดคู่มือที่จะช่วยในการจัดหา และสิ่งพิมพ์รัฐบาลส่วนใหญ่ได้รับเป็นอนันตนาการจากรัฐบาลโดยห้องสมุดไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายจึงมักจะได้รับล่าช้า

จิรวรรณ ภักดีบุตร (Chirawan Bhakdibutr (1980: 6050-A) ได้ศึกษาเรื่องการควบคุมบรรณานุกรมสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทย และบทบาทของหอสมุดแห่งชาติที่เกี่ยวกับการควบคุมบรรณานุกรม พบว่า ประเทศไทยไม่มีกฎหมายและนโยบายที่แน่นอนในการเผยแพร่สิ่งพิมพ์รัฐบาล และไม่มีหน่วยงานกลางในการผลิตและเผยแพร่สิ่งพิมพ์รัฐบาล ทำให้เกิดความยุ่งยากในการจัดหา สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยในห้องสมุดส่วนใหญ่ได้จากการอนันตนาการจากหน่วยราชการ การควบคุมบรรณานุกรมไม่สามารถทำได้อย่างครบถ้วน

งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล

งานวิจัยเกี่ยวกับการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลแบ่งออกเป็น งานวิจัยที่ศึกษาสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยตรง และงานวิจัยที่ศึกษาสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นส่วนหนึ่งของการใช้ทรัพยากรห้องสมุด

1. งานวิจัยที่ศึกษาสิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยตรง

เศรษฐพร คูศรีพิทักษ์ (2510) ได้ศึกษาเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการวิจัยจากเอกสารทางราชการ พบปัญหา การจัดพิมพ์และเผยแพร่สิ่งพิมพ์รัฐบาลยังไม่กว้างขวาง ไม่มี

หน่วยงานกลางที่จะจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยเฉพาะ ทำให้สิ่งพิมพ์รัฐบาลเผยแพร่ไปอย่างกระจัดกระจายยากแก่การติดตาม นอกจากนี้ยังพบว่ามาตรฐานในการจัดพิมพ์สิ่งพิมพ์รัฐบาลต่ำ มีข้อผิดพลาดมาก ระบบการจัดเก็บส่วนใหญ่ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ และไม่มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่เก็บรักษาสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่สำคัญ การค้นคว้าจากสิ่งพิมพ์รัฐบาลจึงทำได้ไม่สะดวก

คุณาวุฒิ เทียมทอง (2527) ได้ศึกษาการใช้และการอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลของคณาจารย์ คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 96 คน โดยวิธีวิเคราะห์การอ้างถึงในผลงานทางวิชาการ และวิธีแจกแบบสอบถาม

ประพิมพร สติรพัฒนานนท์ (2527) ได้ศึกษาการอ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลในการทำปฏิญานพันธการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ระหว่างปีการศึกษา 2520 - 2524 จำนวน 419 เล่ม ด้วยวิธีวิเคราะห์การอ้างถึง และศึกษาปัญหาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลของผู้สำเร็จการศึกษามหาบัณฑิต ระหว่างปีการศึกษา 2523-2524 จำนวน 185 คน ด้วยวิธีแจกแบบสอบถาม

พัชรี ชัยพินิจขจร (2532) ได้ศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลไทยที่ปรากฏในผลงานทางวิชาการของอาจารย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ที่พิมพ์เผยแพร่ระหว่างปี พ.ศ. 2521 - 2528 จำนวน 1,266 ชื่อเรื่อง โดยศึกษาด้วยวิธีวิเคราะห์การอ้างถึงเพียงอย่างเดียว ไม่ได้แจกแบบสอบถามประกอบการวิจัยเช่นเดียวกับ คุณาวุฒิ เทียมทอง และ ประพิมพร สติรพัฒนานนท์

งานวิจัยทั้ง 3 เรื่อง ศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลด้วยวิธีวิเคราะห์การอ้างถึง และวัตถุประสงค์ของการวิจัยในบางเรื่องเป็นวัตถุประสงค์เดียวกัน จึงกล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1.1 ประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาล คุณาวุฒิ เทียมทอง และ พชรี ชัยพินิจขจร พบตรงกันว่า ประเภทของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างถึงมากที่สุดคือ รายงานการค้นคว้าและวิจัย (ร้อยละ 64.90 และ 29.30 ตามลำดับ) แต่ประพิมพร สติรพัฒนานนท์ พบว่า ระเบียบ

กฎข้อบังคับ และคู่มือ เป็นเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุด(ร้อยละ 23.10)

1.2 ขอบเขตเนื้อหาของสิ่งพิมพ์รัฐบาล ประพิมพ์พร สติรวัฒนานนท์ พบว่า ขอบเขตเนื้อหาที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุดคือหมวดการศึกษา(ร้อยละ 61.19) ส่วน พัชรี ชัยพินิจขจร พบว่าเป็นหมวดสังคมศาสตร์(ร้อยละ 60)

1.3 อายุของสิ่งพิมพ์รัฐบาล คุณาวุฒิ เทียมทอง ,ประพิมพ์พร สติรวัฒนานนท์ และ พัชรี ชัยพินิจขจร พบตรงกันว่า อายุของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุดจะมีอายุไม่เกิน 5 ปี (ร้อยละ 65 , ร้อยละ 50.73 และ ร้อยละ 62.50 ตามลำดับ)

1.4 ภาษาของสิ่งพิมพ์รัฐบาล คุณาวุฒิ เทียมทอง พบว่าภาษาของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุด คือ ภาษาอังกฤษ(ร้อยละ 50.8) แต่ พัชรี ชัยพินิจขจร พบว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลภาษาไทยได้รับการอ้างอิงถึงมากกว่าภาษาอังกฤษ คิดเป็นอัตราส่วนร้อยละ 82.20 (ร้อยละ 17.20)

1.5 แหล่งผลิตของสิ่งพิมพ์รัฐบาล ประพิมพ์พร สติรวัฒนานนท์ พบว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุดเป็นเอกสารของกระทรวงศึกษาธิการ แต่พัชรี ชัยพินิจขจร พบว่า แหล่งผลิตสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุดคือมหาวิทยาลัย ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

1.6 รายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาล พัชรี ชัยพินิจขจร พบว่า รายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลไทย ที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุดคือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 ทั้งภาคภาษาไทยและภาษาอังกฤษได้รับการอ้างอิงถึงปริมาณเท่ากันคือ 27 ครั้ง

1.7 การค้นหาสิ่งพิมพ์รัฐบาล คุณาวุฒิ เทียมทอง พบว่า คณาจารย์ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ ห้องสมุดคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่(ร้อยละ 35.93) โดยใช้บัตรรายการเป็นคู่มือในการค้น(ร้อยละ 14.33)

1.8 ปัญหาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล คุณาวุฒิ เทียมทอง และ ประพิมพร สติรวัฒมานนท์ พบตรงกันว่า ค่าเฉลี่ยปัญหาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบคือ ไม่มีการจัดทำรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาล สิ่งพิมพ์รัฐบาลมีเนื้อหาไม่ทันสมัย และไม่มีการประชาสัมพันธ์งานฝ่ายสิ่งพิมพ์รัฐบาล

สำหรับในต่างประเทศ แมคคาگی และ เพอร์เซล (McCaghy and Purcell 1972: 8-11) ได้ร่วมกันศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลของอาจารย์ สาขาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ที่ห้องสมุดฟรายเบอเกอร์ (Freiberger Library) ในมหาวิทยาลัยเคสเวสเทิร์น รีเซิร์ฟ (Case Western Reserve University) จำนวน 116 คน พบว่าอาจารย์ส่วนใหญ่ (ร้อยละ 62) ไม่เคยใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ห้องสมุดนี้ เนื่องจากบอกรับเป็นส่วนตัว (ร้อยละ 32) อาจารย์ร้อยละ 24 ใช้จากห้องสมุดอื่นเพราะไม่คุ้นเคยกับการจัดเก็บสิ่งพิมพ์รัฐบาลในห้องสมุดนี้ และร้อยละ 14 ไม่ทราบว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาลในห้องสมุดแห่งนี้ อาจารย์ที่เคยใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลส่วนใหญ่จะใช้ 1-2 ครั้ง ใน 1 ปี และอาจารย์ไม่ค่อยเห็นความสำคัญของบัตรรายการ โดยมีอาจารย์ใช้บัตรรายการเพียงร้อยละ 39 สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ต้องการใช้จะมีอายุไม่เกิน 5 ปี นอกจากนี้ยังพบว่า อาจารย์ส่วนใหญ่ที่ใช้ห้องสมุดเป็นประจำไม่ได้ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล เนื่องจากเห็นว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาลไม่เกี่ยวข้องกับงานที่ทำ

เฮอร์นอน (Hernon 1979: 5192-A) ได้ศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลของอาจารย์เช่นเดียวกับ แมคคาگی และ เพอร์เซล แต่เฮอร์นอนศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลของอาจารย์ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมศาสตร์ ของสถาบันการศึกษาที่มีการสอนตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอก ซึ่งอยู่ในรัฐอิลลินอยส์ อินดีแอนา มิชิแกน และโอไฮโอ พบว่า อาจารย์ที่ใช้ห้องสมุดเป็นประจำจะใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลในระดับมาก สาเหตุที่อาจารย์ส่วนใหญ่ไม่ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลเนื่องจาก สิ่งพิมพ์รัฐบาลมีน้อยและไม่มีคุณค่าในสาขาของตน อาจารย์ร้อยละ 50 ต้องการให้บรรณารักษ์คอยช่วยเหลือในการค้นหาสิ่งพิมพ์รัฐบาลเฉพาะสาขา สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล ได้แก่ ระบบการจัดหมวดหมู่ สับสน บัตรรายการมีไม่ครบตามจำนวนสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่มีอยู่ การใช้คู่มือช่วยค้นยุ่งยาก และห้องสมุดไม่มีสิ่งพิมพ์รัฐบาลชื่อ เรื่องที่ต้องการ

เฮอร์นอน และ ลู (Hernon and Lou 1979: 23) ได้ร่วมกันศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลของอาจารย์สาขาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยเนบราสกา (University of Nebraska) พบแต่เพียงว่าอาจารย์ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลร้อยละ 31.00 โดยใช้วิธีการค้นหาแบบลองผิดลองถูก (trial and error) มากที่สุด อายุของสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ใช้จะไม่เกิน 5 ปี และสาเหตุที่อาจารย์ไม่ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล เนื่องจากสิ่งพิมพ์รัฐบาลมีเนื้อหาไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ต้องการ

เดอเวลบิส (DeVelbiss 1979: 25) ศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล ของผู้ใช้ห้องสมุดมหาวิทยาลัยแคลิฟอร์เนีย (California University) โดยศึกษาจากการใช้บัตรรายการประเภทบัตรเรื่อง (Subject Card) พบว่า มีผู้ใช้บัตรเรื่องของสิ่งพิมพ์รัฐบาลร้อยละ 50 สิ่งพิมพ์รัฐบาลร้อยละ 60 ที่มีการยืมออกจากห้องสมุดได้มาจากการค้นบัตรเรื่อง และห้องสมุดทำบัตรรายการสิ่งพิมพ์รัฐบาลน้อยกว่าจำนวนสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ห้องสมุดมี

จาร์วี (Jarvi 1979: 25) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลในห้องสมุดมหาวิทยาลัยและห้องสมุดประชาชนในรัฐออตตาวา และรัฐออนตาริโอ พบว่า ผู้ใช้ร้อยละ 50 ไม่ทราบว่า มีสิ่งพิมพ์รัฐบาลให้บริการในห้องสมุด และผู้ใช้เห็นว่าการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลยุ่งยาก สิ่งพิมพ์รัฐบาลที่ใช้มากที่สุดคือสิ่งพิมพ์รัฐบาลในสาขาเศรษฐศาสตร์ รองลงมา คือ รัฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และสังคมวิทยา

กัสส์ (Guss 1987: 173) ศึกษาการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลโดยนักสังคมศาสตร์ของ U.S. General Accounting Office ด้วยการวิเคราะห์การอ้างถึงของบทความใน Social Sciences Citation Index การค้นบทความดังกล่าวใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการค้นหา พบว่า วารสารในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะ มีอัตราการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลมากกว่าวารสารในสาขาวิชาอื่น ๆ

เชลเดน (Shelden 1982: 296-A) ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองโดยศึกษาผลของการปฐมนิเทศและการสอนการใช้ห้องสมุดที่มีต่อการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล กลุ่มที่ทำการทดลอง

เป็นผู้ใช้ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยฮาวาย (Hawai University Library) โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการทดลองพบว่า กลุ่มทดลองจะมีประสิทธิภาพในการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลมากขึ้น หลังจากได้รับการปฐมนิเทศหรือเรียนการใช้ห้องสมุดแล้ว และกลุ่มทดลองมีความพึงพอใจต่อการจัดเก็บและให้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลมากกว่ากลุ่มควบคุม

นอกจากนี้ แดเนียลสัน (Danielson 1973: 139-146) ได้ทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เพื่อศึกษาคณาจารย์และนักศึกษาของมหาวิทยาลัยนอร์ธเวสต์เทิร์น จำนวน 36 คน ในเรื่องการใช้สิ่งพิมพ์องค์การสหประชาชาติ (United Nations Document) ที่จัดเก็บในห้องสมุดมหาวิทยาลัยนอร์ธเวสต์เทิร์น พบว่า ห้องสมุดมหาวิทยาลัยนอร์ธเวสต์เทิร์น จัดให้มีห้องสิ่งพิมพ์รัฐบาลแยกจากสิ่งพิมพ์ทั่วไป โดยจัดให้สิ่งพิมพ์องค์การสหประชาชาติเป็นสิ่งพิมพ์กลุ่มหนึ่งให้บริการอยู่ในห้องนี้ มีการใช้เป็นอันดับสองรองจากสิ่งพิมพ์รัฐบาลกลาง (United States Document) ผู้ใช้ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษามากกว่าคณาจารย์ โดยส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้บัตรรายการช่วยในการค้นหา ประเภทของเอกสารที่มีการใช้มากที่สุดคือรายงานการประชุม เอกสารที่เผยแพร่โดยองค์การ UNESCO เป็นเอกสารที่มีการใช้มากที่สุด และได้เสนอแนะให้ห้องสมุดจัดทำรายชื่อสิ่งพิมพ์องค์การสหประชาชาติที่ได้รับใหม่ออกเผยแพร่ด้วย

2. งานวิจัยที่ศึกษาสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุด

ในประเทศไทยมีงานวิจัยหลายเรื่อง ที่ศึกษาการใช้ทรัพยากรประเภทต่าง ๆ ของห้องสมุด เฉพาะงานวิจัยที่มีสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษามีจำนวน 12 เรื่อง สรุปแยกตามวิธีที่ใช้ในการวิจัยได้ ดังนี้

2.1 งานวิจัยที่ใช้วิธีวิเคราะห์การอ้างถึง

อารีย์ ชื่นวัฒนา (2524) ได้ศึกษาโดยวิเคราะห์การอ้างถึง ในวิทยานิพนธ์สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ ที่มีขอบเขตเนื้อหาเกี่ยวกับห้องสมุดมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2518-2522 จำนวน 311 เล่ม

มุกดา ชื่อมาก (2526) ได้ศึกษาโดยวิธีวิเคราะห์การอ้างอิง ใน เอกสารวิจัยส่วนบุคคลของนักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร ตั้งแต่รุ่นที่ 19 ถึง รุ่นที่ 23 (ประจำปีการศึกษา พ.ศ. 2519-พ.ศ.2524) จำนวน 331 เล่ม โดยศึกษาจากการอ้างอิง ในเชิงอรรถและบรรณานุกรมที่ปรากฏในเอกสาร

วรนุช สุนทรวินิต (2528) ได้ศึกษาโดยวิธีวิเคราะห์การอ้างอิง ใน เอกสารการสอนชุดวิชาแบบบูรณาการของสาขาวิชาศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ตั้งแต่ ภาค 1 ปีการศึกษา 2523 ถึง ภาค 2 ปีการศึกษา 2526 จำนวน 36 ชุดวิชา

กมลรัตน์ ตันต์เกยูร (2528) ได้ศึกษาโดยวิธีวิเคราะห์การอ้างอิงใน วิทยานิพนธ์ ของนักศึกษาชั้นปริญญาโทบัณฑิตและงานวิจัยของอาจารย์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า วิทยาเขตเจ้าคุณทหาร ลาดกระบัง ตั้งแต่ปีการศึกษา 2520 ถึง 2526 และ ปี พ.ศ.2520 ถึง 2526 จำนวน 38 เล่ม และ 149 ชื่อเรื่อง

ผลการวิจัยทั้ง 4 เรื่อง สรุปได้ดังนี้

2.1.1 การอ้างอิงสิ่งพิมพ์รัฐบาล มุกดา ชื่อมาก พบว่าสิ่งพิมพ์รัฐบาล ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด(ร้อยละ 35.29) แต่วรนุช สุนทรวินิต พบว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลได้รับการอ้างอิงรองจากหนังสือทั่วไป(ร้อยละ 20.27) ส่วน อารีย์ ชื่นวัฒนา และ กมลรัตน์ ตันต์เกยูร พบว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลได้รับการอ้างอิงเพียงร้อยละ 8.04 และ 0.15 ตามลำดับ

2.1.2 ขอบเขตเนื้อหาของเอกสาร มุกดา ชื่อมาก พบว่า เอกสาร ในสาขารัฐประศาสนศาสตร์ ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด(ร้อยละ 21.06) แต่ กมลรัตน์ ตันต์เกยูร พบว่า หมวดเกษตรกรรมมากที่สุด(ร้อยละ 0.15) ส่วนวรนุช สุนทรวินิต และ อารีย์ ชื่นวัฒนา พบตรงกันว่า หมวดการศึกษาได้รับการอ้างอิงมากที่สุด

2.1.3 อายุของเอกสาร วรนุช สุนทรวินิต และ อารีย์ ชื่นวัฒนา พบตรงกันว่า อายุของเอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากจะอยู่ในช่วง 0 - 5 ปี แต่ กมลรัตน์ ตัดด์เกยูร พบว่า เอกสารที่ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด (ร้อยละ 0.15) ส่วน เอกสารที่มีอายุระหว่าง 0-5 ปี ได้รับการอ้างอิงร้อยละ 0.08

2.1.4 ภาษาของเอกสาร พบผลการวิจัยตรงกันทั้ง 4 เรื่อง ว่า เอกสารที่ได้รับการอ้างอิงมากที่สุด คือเอกสารภาษาไทย

2.2 งานวิจัยที่ใช้วิธีแจกแบบสอบถาม

ณิศา สวัสดิ์สรพ์ (2522) สํารวจการใช้ทรัพยากรห้องสมุดในจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย เพื่อประกอบการสอนของคณาจารย์จุฬาฯ ที่เป็นอาจารย์ประจำ ระหว่างปีการศึกษา 2520 จำนวน 388 คน พบว่า คณาจารย์ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลในระดับน้อย

นवलลอ ไชยมงคล (2522) ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่องานเขียนและงานวิจัยทางการแพทย์ของคณาจารย์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่เป็นอาจารย์ประจำ ระหว่างปีการศึกษา 2521 จำนวน 187 คน พบว่า คณาจารย์ในสาขา แพทยศาสตร์ ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลในระดับน้อย

สุจิตรา เพื่องวรรณะ (2524) ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุดเพื่อ งานวิจัยและงานเขียนของคณาจารย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่เป็น อาจารย์ประจำ ระหว่างปีการศึกษา 2523 จำนวน 64 คน พบว่า อาจารย์ใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาล ในระดับมาก

2.3 งานวิจัยที่ใช้วิธีวิเคราะห์การอ้างอิงประกอบการแจกแบบสอบถาม

จารุพร สัทธาธิก (2515) ศึกษาปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุด

เพื่อการวิจัยในประเทศไทย โดยศึกษาจากนักวิชาการในสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และการศึกษา ซึ่งสำเร็จปริญญาโท จำนวน 150 คน และวิเคราะห์การอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ของผู้จบปริญญามหาบัณฑิต จำนวน 150 เล่ม พบว่า นักวิจัยใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นอันดับที่ 3 รองจากตำรา และวารสาร

ไพลิน ไชยเสนะ (2516) ศึกษาปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุด เพื่อประกอบการวิจัยวิชาการศึกษาในประเทศไทย ระหว่างปีการศึกษา 2510 - 2515 จำนวน 260 คน และวิเคราะห์การอ้างอิงในวิทยานิพนธ์ของผู้จบปริญญามหาบัณฑิตสาขาวิชาการศึกษ จำนวน 260 เล่ม พบว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลได้รับการอ้างอิงเป็นอันดับที่ 4

จิตรา ทับแสง (2518) ศึกษาปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุด ประกอบการวิจัยวิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากผู้สำเร็จ การศึกษามหาบัณฑิต ตั้งแต่ปีการศึกษา 2507 - 2516 จำนวน 31 คน และวิเคราะห์การ อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ของผู้จบปริญญามหาบัณฑิตสาขามนุษยศาสตร์ จำนวน 31 เล่ม พบว่า สิ่งพิมพ์รัฐบาลได้รับการอ้างอิงเป็นอันดับที่ 2 รองจากหนังสือเฉพาะวิชาทางบรรณารักษศาสตร์

เปรมวัลย์ วาริธร(2520) ศึกษาปัญหาการใช้หนังสือและวัสดุห้องสมุด ประกอบการวิจัยชั้นปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และสาขา วิชาพัฒนบริหารศาสตร์บัณฑิต(รัฐประศาสนศาสตร์) สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ตั้งแต่ปีการ ศึกษา 2510 - 2517 จำนวน 172 คน และผู้ที่กำลังศึกษาในระดับปริญญามหาบัณฑิต ซึ่งลง ทะเบียนในภาคการศึกษา 2518 และ 2519 จำนวน 196 คน เพื่อสำรวจประเภทของ เอกสารที่ใช้อ้างอิงในวิทยานิพนธ์ พบว่า ปัญหาที่เกิดจากการใช้สิ่งพิมพ์รัฐบาลคือ สิ่งพิมพ์ รัฐบาลเก่า ล้าสมัย และไม่มีรายชื่อสิ่งพิมพ์รัฐบาลที่สมบูรณ์

จินตนา กระแสชัย (2524) ศึกษาการใช้ทรัพยากรห้องสมุด เพื่อการ เขียนตำราของอาจารย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 - 2523 จำนวน 116 เล่ม และส่งแบบสอบถามให้อาจารย์มหาวิทยาลัยศรีนครินทร

วิโรฒ วิทยาเขตพิษณุโลก จำนวน 89 คน พบว่า อาจารย์อ้างถึงสิ่งพิมพ์รัฐบาลเป็นอันดับที่

3

ในต่างประเทศ พีสเชิล (Peischl 1979: 2329-A) ได้ศึกษาการใช้ห้องสมุดของอาจารย์ในมหาวิทยาลัย นอร์ธเชิร์น โคลราโด (Northern Colorado University) พบว่า อาจารย์ใช้บริการสิ่งพิมพ์รัฐบาลมากเป็นอันดับที่สาม รองจากบริการตอบคำถาม และบริการจ่าย-รับของห้องสมุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย